

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАФЕДРА КОРЕКЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Затверджено

Вченою радою ХДУ
Протокол № 13 від 27.06.2018 р.

Товстоган В.С.

Спеціальна методика трудового навчання

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти магістр
спеціальності «016 Спеціальна освіта»
денної та заочної форм навчання вищих навчальних закладів

Херсон - 2018

Товстоган, В. С.

Т 50 Спеціальна методика трудового навчання: методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти магістр спеціальності «016 Спеціальна освіта» денної та заочної форм навчання вищих навчальних закладів / В. С. Товстоган. – Херсон: Вишемирський В. С., 2018. – 40 с.

ISBN 978-617-7573-60-8 (електронне видання)

Укладач: доцент **Товстоган В.С.**

Рецензенти: доцент кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту, кандидат педагогічних наук, доцент **Бутенко Н.І.**
в.о. першого проректора- проректора з науково-педагогічної та навчальної роботи ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор **Гладуш В.А.**

Рекомендовано до друку Вченою радою ХДУ
Протокол № 13 від 27.06.2018 р.

Схвалено науково-методичною радою ХДУ
Протокол № 5 від 20.06.2018 р.

Обговорено на засіданні кафедри корекційної освіти
Протокол № 10 від 07.05.2018 р.

ISBN 978-617-7573-60-8

© ХДУ, 2018
© В. С. Товстоган, 2018
© ФОП Вишемирський В.С., 2018

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Зміст дисципліни	8
2. План лекційного курсу	17
3. Методичні рекомендації щодо проведення практичних занять	21
4. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів	30
5. Контрольні питання з дисципліни	32
6. Рекомендована література	34
7. Тематика рефератів	39

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Спеціальна методика трудового навчання» входить до варіативної частини, і розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів ступеня вищої освіти магістр спеціальності «016 Спеціальна освіта» денної та заочної форм навчання.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Спеціальна методика трудового навчання» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності «016 Спеціальна освіта».

Мета вивчення дисципліни:

Метою викладання навчальної дисципліни є формування компетентного фахівця із спеціальної освіти шляхом засвоєння дидактичних та методичних основ викладання навчальних дисциплін у спеціальній школі, зокрема, з трудового навчання.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є такі:

Методичні:

- надати магістрам знання з дидактичних, методичних, психологічних основ викладання трудового навчання як навчальної дисципліни спеціальних шкіл;

- володіти методикою проведення уроків з трудового навчання, ручними техніками обробки матеріалів та методикою навчання;

- застосовувати доцільні принципи, засоби, методи, прийоми й форми трудового виховання дітей із порушеннями психофізичного розвитку;

- володіти методами, формами співпраці з батьками в аспекті майбутньої професійної підготовки, орієнтації та здійснення оптимального професійного відбору (підбору) їхній дитині з особливими освітніми потребами;

- використовувати міжпредметні зв'язки для здійснення оптимального трудового навчання як у класно-урочній, так і позакласній роботі;

- адекватне застосування мети, змісту, методів, засобів, форм проведення профорієнтаційної роботи, як засобу професійного визначення учнів з порушенням інтелектуального розвитку;

Пізнавальні:

- оволодіти основним понятійним апаратом з загальнотрудової та професійно-трудової підготовки, розуміти його прикладне значення;

- ознайомитись зі змістом, формами, методами, засобами здійснення загальнотрудової та професійно-трудової підготовки, її організацією в спеціальній школі;

- володіти змістом професіограм професій, яким навчають учнів; складати професіограму за описом професії в регіоні; знати шляхи отримання потрібних учням професій;

- сприяти розвитку інтересів і здібностей учнів в системі трудової підготовки, об'єктивно оцінювати їхні можливості та порівнювати їх у динаміці, приймати обґрунтоване рішення щодо можливого вибору професії.

- вивчати попит на ринку праці на професії, яким навчають школярів, завчасно пропонувати та впроваджувати нові програми затребуваних ринкових професій;

- прищепити необхідні психологічні знання щодо оволодіння відповідною професійно-трудовою діяльністю в школі: зокрема, професійно важливими, особистісними якостями, властивостями, здібностями, «Я-концепцією», які забезпечують молодій людині оптимальний вибір з обраного профілю трудового навчання;

- ознайомити студентів із навчальним планом, робочою програмою з вказаної дисципліни,

- на основі отриманих знань орієнтуватися в сучасних наукових концепціях, нормативних документах стосовно корекції, розвитку, освіти дітей з порушенням розумового розвитку, компетентно ставити й вирішувати відповідні практичні й дослідницькі завдання;

- узагальнити знання студентів стосовно структури підготовки корекційного педагога, вимог до його професіограми;

- одержувати нові професійні знання шляхом ознайомлення з відповідною науковою та методичною літературою.

Практичні:

- володіти методикою проведення уроків з трудового навчання в спеціальній школі;

- володіти навичками поділу й загальною характеристикою трудової діяльності представників професій типу “людина-людина”, “людина-природа”, “людина-знакова система”, “людина - техніка”, “людина-художній образ”; аналізувати зміст професій згідно існуючих програм;

- володіти методологією проведення психолого-педагогічних досліджень з метою розвитку та корекції дітей з різноманітними порушеннями, зокрема, для вивчення стану сформованості професійно важливих якостей і здібностей у школярів;

- вміти співпрацювати з батьками в аспекті професійної орієнтації та оптимального професійного відбору (підбору) їхній дитині з особливими освітніми потребами;

- застосовувати міжпредметні зв'язки, корекційно-розвивальні заняття для розвитку та корекції професійно важливих якостей, загальних та спеціальних здібностей молоді з психічними та (або) фізичними порушеннями;

- забезпечувати диференційоване спрямування учнів за існуючими у спеціальному освітньому закладі профілями трудового навчання з урахуванням потреб регіону;

- володіти методами психолого-педагогічної корекції та супроводу учнів у межах професійних обов'язків;

- вміти враховувати в навчально-виховному процесі стан сформованості психічних процесів (мислення, пам'яті, уваги, уяви, психомоторики, емоційно-вольової сфери), особистісних якостей, особливостей нервової системи в учнів;

- вміти аналізувати та описувати експериментальні дані, готувати матеріали до публікацій.

- вміти аналізувати, узагальнювати та упроваджувати передовий педагогічний досвід з методики викладання трудового навчання учням з порушенням розумового розвитку.

Очікувані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- основні техніко-технологічні поняття, графічну інформацію, що стосуються спеціальної методики трудового навчання;

- дидактичні та методичні основи викладання трудового навчання в спеціальній школі: принципи, методи, засоби, форми організації навчання та позакласної (гурткової) роботи, структуру різних видів уроків;

- особливості й закономірності розвитку різних категорій осіб з порушеннями психофізичного розвитку залежно від етіології порушень та віку учня;

- обов'язки фахівців (вчителів, психолога, медичних працівників), які забезпечують індивідуальне спрямування учнів до існуючих у школі профілів трудового навчання;

- методику дослідження та аналізу стану сформованості в учнів психічних процесів: мислення, пам'яті, уваги, психомоторики та враховувати їх при виборі (підборі) професії;

- знати вимоги професій до людини (професіограм), передбачених програмами для спеціальних шкіл; особливості праці представників професій типу "людина-людина", "людина-природа", "людина-техніка", "людина-знакова система", "людина-художній образ";

- необхідні професійно важливі якості для тієї чи іншої професії і способи їх розвитку в учнів;

- знати структуру і критерії оцінки професійно-трудової компетентності, як мети і результату трудового навчання вихованців спеціальної школи;

- шляхи здобуття професії учнями після закінчення школи;

- особливості й закономірності побудови навчально-виховного процесу щодо осіб з психофізичними вадами розвитку залежно від етіології порушень.

- структуру діагностичного обстеження учня залежно від віку, профілю трудового навчання згідно вимог професіограм професій, що вивчаються в школі;

- форми співпраці з батьками щодо здійснення профорієнтаційної роботи в школі залежно від віку дитини;

- психологічні особливості учнів, які навчаються в спеціальному навчальному закладі, та засоби їх корекції;

- знати вимоги професій до людини, передбачених програмами для спеціальних шкіл; особливості праці представників професій типу "людина-людина", "людина-природа", "людина-техніка", "людина-знакова система", "людина-художній образ";

- необхідні професійно важливі якості для тієї чи іншої професії і способи їх розвитку в учнів;

-вміти :

- володіти методикою проведення уроків з трудового навчання, ручними техніками обробки матеріалів, дотримуватись безпечних прийомів роботи з інструментами і матеріалами; техніко-технологічними операціями в межах діючих програм з трудового навчання для спеціальних шкіл;

-- впроваджувати профорієнтаційну роботу в урочній і позаурочній роботі: профпропаганду, профінформування, профконсультування, профпідбір, аналізувати профадаптацію випускників спеціальної школи;

-- здійснювати корекційно-розвивальну роботу, що передбачає пізнавальний, мовленнєвий, сенсомоторний та особистісний розвиток учнів;

-- визначати і розвивати інтереси й здібності в учнів у навчально-виховному процесі спеціальної школи;

-- застосовувати методи педагогічної і психологічної діагностики, об'єктивно оцінювати можливості обстеженого учня (психічні властивості, інтелект, здібності, схильності, спрямованість, риси характеру, «Я-концепцію») та зіставляти їх із вимогами пропонованої йому професії;

-- приймати обґрунтоване рішення щодо вибору (підбору) професії учнем (учню) з урахуванням його інтересів, медичних, психологічних рекомендацій, спілкування з його батьками;

-- аналізувати в динаміці стан сформованості складових професійно-трудової компетентності учнів та здійснювати відповідну корекційно-розвивальну роботу;

-- організовувати та здійснювати науково-дослідну роботу в межах професійних обов'язків у спеціальних навчальних закладах;

-- застосовувати доцільні принципи, засоби, методи, прийоми й форми трудового виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку;

-- застосовувати здобуті знання для розв'язання практичних задач в межах майбутньої професійної діяльності;

-- планувати поурочну та виховну діяльність, володіти методикою проведення виховних заходів, зокрема з профорієнтації;

-- забезпечувати тісний зв'язок виховних профорієнтаційних заходів з практикою трудового навчання.

- співпрацювати з батьками в аспекті професійної орієнтації та оптимального професійного вибору (підбору) їхньою дитиною;

- використовувати міжпредметні зв'язки, корекційно-розвивальні заняття для розвитку та корекції професійно важливих якостей, загальних та спеціальних здібностей у молоді з психофізичними порушеннями.

- визначати і розвивати інтереси й здібності в учнів у навчально-виховному процесі спеціальної школи.

Міжнаукові зв'язки: спеціальними методиками викладання шкільних дисциплін: природознавства, математики, соціально-побутового орієнтування, фізики та побутової хімії, спеціальною психологією, педагогічною та віковою психологією, корекційною психопедагогікою, блоком медичних дисциплін (дитячою невропатологією, психіатрією та ін.) тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретико-методологічні основи викладання трудового навчання у спеціальному загальноосвітньому закладі.

2. Методика формування загальнотрудових та професійно-трудових компетентностей учня з порушенням розумового розвитку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 105 годин / 3,5 кредити ECTS.

1. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи професійної орієнтації осіб з особливими освітніми потребами.

Спеціальна методика трудового навчання, як педагогічна галузь знань. Об'єкт, предмет дослідження в спеціальній методиці трудового навчання. Методи дослідження спеціальної методики трудового навчання, як галузі спеціальних педагогічних знань (корекційної психопедагогіки, олігофренопедагогіки). Зв'язок вивчення курсу з іншими науками: з технологіями (наприклад, технологією обробки швейних виробів), машинознавством, матеріалознавством, конструюванням швейних виробів тощо, із спеціальними методиками викладання інших навчальних дисциплін у спеціальній школі: математики, природознавства, географії, фізики, побутової хімії, соціально-побутового орієнтування та ін.; з корекційною психопедагогікою (олігофренопедагогікою), психологічним блоком дисциплін: спеціальною, загальною, віковою, педагогічною психологією; медичним блоком наук: невропатологією, психіатрією, (АФО).

Історичний аспект становлення теорії трудового навчання як навчальної дисципліни. Завдання трудового навчання і виховання залежно від віку дитини.

Етапи пізнавальної діяльності учнів. Необхідні умови пізнавальної діяльності школярів. Психолого-педагогічні особливості опанування досвідом мислення. Особливості сприймання і усвідомлення навчального матеріалу. Психологічні закономірності запам'ятовування матеріалу. Прийоми запам'ятовування. Система повторення вивченого матеріалу. Узагальнення та систематизація знань.

Принципи навчання на уроках трудового навчання в спеціальній школі. Загальнодидактичні і спеціальні принципи навчання.

Корекційна спрямованість змісту професійно-трудового навчання розумово відсталих школярів.

Методи навчання на уроках трудового навчання. Існуючі класифікації методів навчання. Особливості застосування методів навчання на уроках у спеціальній школі. Вимоги до усного викладу навчального матеріалу. Робота з підручником, як метод навчання. Функції підручника.

Технічні засоби навчання (ТЗН). Особливості їх застосування в спеціальній школі. Умови ефективності застосування ТЗН. Завдання, які вирішують ТЗН.

Засоби навчання. Зміст навчально-методичного забезпечення навчального процесу. Види наочних посібників: натуральні, зображувальні (виготовлені), комбіновані. Вимоги до виготовлення плакатів.

Інформаційна (комп'ютеризована) технологія навчання. Шляхи і способи використання комп'ютерів для управління навчальним процесом. Критерії відбору навчального матеріалу з використанням комп'ютера.

Проблемне навчання. Вимоги для створення проблемних ситуацій. Способи створення проблемних ситуацій. Методичні прийоми керівництва проблемним навчанням.

Ділові ігри на уроках трудового навчання. Схема ділової гри. Основні умови проведення ділової гри.

Підготовка вчителя трудового навчання до уроку в спеціальній школі. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків за класифікаціями І.Г. Єременка, В.М.Синьова. Структура уроків трудового навчання.

Значення екскурсій в процесі трудового навчання. Підготовка до екскурсії. Проведення екскурсії.

Позакласна робота з трудового навчання і виховання учнів спеціальної школи. Робота з учнями в гуртках і групах продовженого дня. Масові форми і методи позакласної роботи: бесіди, розповіді про трудову діяльність дорослих; зустрічі з робітниками різних професій, випускниками школи; перегляд діафільмів, кінофільмів, презентацій, присвячених різним професіям; конкурси з виготовлення виробів учнями (іграшок, костюмів, народних промислів, наочних посібників), виставки дитячих робіт; ремонт шкільного обладнання, підручників; класні та загальношкільні виховні заходи з профорієнтації; посадка дерев, квітів тощо.

Мотивація учіння. Інтерес учня до навчальної діяльності. Пізнавальна активність учнів.

Контроль і врахування успішності учнів на уроках трудового навчання. Завдання контролю і врахування успішності учнів. Вимоги до контролю і врахування успішності учнів. Види навчального контролю. Способи (методи) контролю і перевірки навчальних досягнень учнів. Критерії опанування навчальними досягненнями (компетенціями) учнями. Зміст когнітивного компонента: повнота, правильність, системність, узагальненість, міцність, дієвість. Практичний (поведінковий): самостійність, точність (відповідність зразку чи документації), звіт про виконану роботу, адекватність самооцінки, відповідність часовому нормативу. Мотиваційний компонент: позитивне-негативне ставлення, стійкість – тимчасовість мотивації. Ціннісно-змістовий компонент, здатність до емоційно-вольової регуляції процесу і результату прояву трудової (професійно-трудової) компетентності. Види карток-завдань. Критерії оцінки тестового контролю знань. Пам'ятка учителю для проведення контролю і оцінки знань учнів.

Змістовий модуль 2.

Методика формування загальнотрудових та професійно-трудових компетентностей учня з порушенням розумового розвитку.

Методика формування загальнотрудових компетентностей і якостей особистості учня спеціальної школи.

Методика трудового навчання учнів першого класу, його особливості, зміст та прийоми роботи вчителя-дефектолога. Педагогічне вивчення дітей, які прийшли до школи, на предмет сформованості вмінь, навичок з основних видів дитячої праці: а) із самообслуговування – самостійно мити руки, одягатися, роздягатися, приймати їжу, користуватися санвузлом тощо; б) господарсько-побутова праця – готувати та прибирати робоче місце, виконання трудових доручень вчителя (поливання квітів, накривання столу до прийому їжі, роздача

підручників, наочного обладнання тощо), підтримання чистоти і порядку в приміщенні, на іншій території, чергування в класі, уміти працювати вдвох-утрьох, сформованість працелюбності, активності, самостійності, взаємодопомоги; в) *праця в природі* – в куточку природи, на городі, у квітнику, догляд за рослинами і тваринами, бережливе ставлення до природи; вміння правильно користуватися знаряддями праці; г) *ручна (художня) праця* – вміння користуватися ножицями, клеєм; методика роботи з папером, картоном, тканиною, природними матеріалами (шишками, горіхами, каштанами, жолудями тощо), конструктором.

Зміст та методика роботи на уроках трудового навчання у підготовчому класі.

Методика робота з глиною та пластиліном з природними матеріалами, з папером: 1) Техніко-технологічні відомості. 2) Основні трудові операції. 3) Об'єкти виготовлення.

Особливості профорієнтації в спеціальній школі. Професійна визначення школярів з порушенням інтелекту, як кінцева мета і результат профорієнтаційної роботи. Планування профорієнтаційної роботи в школі. Профпропаганда, профінформування, профконсультація, профадаптація – важливі складові профорієнтаційної роботи. Завдання і зміст використання її складових залежно від віку: в молодших і старших класах. Зміст педагогічного і психологічного вивчення учнів для профпідбору. Зміст роботи класного керівника молодших і старших класів, психолога, бібліотекаря, вчителя трудового навчання, медичних фахівців з профорієнтації. Обладнання кабінету, куточка з профорієнтації в школі. Професіограми спеціальностей, яким навчають учнів спеціальної школи: кравець, вишивальниця, в'язальниця, столяр, слюсар, озеленювач (працівник зеленого господарства). Тематика, форми позакласних виховних заходів з профорієнтації, екскурсії на виробництво. Зміст профорієнтаційної роботи з батьками учнів, випускниками школи.

Формування загальнонавчальних умінь, навичок у процесі трудового навчання учнів у 1-3 класах. Прийоми і засоби роботи вчителя-дефектолога на уроках трудового навчання над формуванням уміння орієнтуватися у завданні, планувати власну трудову діяльність, здійснювати самоконтроль своєї діяльності.

Критерії оцінки навчальної діяльності учнів молодших класів за темами: «Глина та пластилін», «Природні матеріали», «Папір і картон», «Текстильні матеріали».

Сільськогосподарські роботи: 1) Техніко-технологічні відомості (посівний матеріал, посів, догляд за посівом, висаджування рослин у ґрунт, догляд за кімнатними рослинами), трудові операції: об'єкти праці: насіння, горшки з розсадою, висадження рослини на грядку.

Конструювання. 1) Техніко-технологічні відомості: поняття про конструювання виробів з окремих деталей; види конструювання: з використанням конструктора з дерева, пластика, металевого конструктора; конструювання з паперу, картону, пластика та ін.; способи кріплення деталей. Способи з'єднання деталей для виготовлення виробів (з паперу, картону,

металевого конструктора, природних матеріалів, деревини та ін.). Назви виробів, назви деталей, способів з'єднання, технологічних операцій. Засоби праці, їх назви: ключ, викрутка та ін. – призначення та користування. 2)Трудові операції: добір деталей для виготовлення заданої конструкції за зразком, предметною інструкційною картою. З'єднання деталей залежно від виду конструювання (спеціальне кріплення, гвинти, гайки). Кріплення деталей за допомогою ниток, клею, шурупів та ін. Виготовлення деталей (розмітка, вирізування тощо). 3)Об'єкти виготовлення: предмети із металевого конструктора – драбинка, стіл, стілець; із паперу – коробочки, стіл, стілець, ліжко; із пластикових деталей – будинок, стіна, літак та ін. Предмети (іграшки) з дерева, картону; паперу, тканини та різних природних матеріалів.

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів спеціальної школи після опанування основних змістових ліній галузі «Технології»: 1) ручні техніки обробки матеріалів, 2) «техніко-технологічні операції», 3) «декоративно-ужиткове мистецтво», 4)«самообслуговування», 5) «ознайомлення з інформаційно-комунікаційними технологіями»

Методика формування професійно-трудової компетентності в учнів старших класів спеціальної школи

Завдання і зміст трудового навчання у старших класах спеціальної школи. Нові Державні освітні стандарти про компетентність як нову якість оцінки діяльності загальноосвітніх середніх і спеціальних шкіл. Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами (2013 р.)

Основні змістові лінії (теми) програми із квітникарства. Професія квітникаря. Назви культурних і дикорослих квіткових рослин. Осінні роботи на території школи. Багаторічні квітково-декоративні культури. Обробка ґрунту. Обробка і розфасовка насіння однорічних рослин. Догляд за кімнатними рослинами, їх розмноження. Вирощування квіткових рослин в кашпо. Догляд за кімнатними рослинами в теплиці. Висівання насіння однорічних квітково-декоративних рослин по одному і рядками для отримання розсади. Підготовка суміші ґрунтів за технологічними картами. Весняні роботи на квітниках. Висаджування розсади та догляд за декоративно-квітковими рослинами у відкритому ґрунті.

Підготовка незимуючих багаторічних рослин до зими. Шкідники кімнатних рослин. Фенологічні і метеорологічні спостереження. Ручний сільськогосподарський інвентар для вирощування рослин. Мінеральні добрива. Пікірування розсади декоративних культур.

Основні змістові лінії програми із швейної справи.

Матеріалознавство: інструменти для швейних робіт. Загальні відомості про тканину. Тканини з волокон рослинного і тваринного походження. Штучні і синтетичні тканини. Неткані матеріали. Фурнітура.

Машинознавство: Швейна машина, електропраска. Основні відомості. Правила охорони праці при роботі з ними.

Елементи графічної грамоти: Креслення. Виготовлення викройок. Зняття мірок для побудови креслення. Аналіз готового креслення. Знаходження

контурних ліній деталі на кресленні. Вирізування деталі з готового креслення (креслення у масштабі). Вирізування викрійки. Викроювання деталі з припуском на шви. Вирізування обшивок.

Конструювання. Моделювання та технологія виготовлення швейних виробів.

Технологія обробки матеріалів. Робота з папером і картоном. Виготовлення виробів з паперу. Робота з тканиною. Технологія виконання ручних швейних робіт. Технологія виконання машинних швів і обробки зрізів. Технологія виготовлення серветки, рушника, наволочки, сумки, косинки, фартуха, побутових виробів. Ремонт одягу. Зразки штопання, латок.

Приклад технології виготовлення дитячої сорочки: послідовність пошиття виробу: обробка вирізу горловини підкрійною обшивкою; з'єднання бічних зрізів; обробка нижнього зрізу швом упідгін із закритим зрізом; пришивання оздоблювальних деталей; прасування готового виробу.

Зміст профорієнтаційної роботи: організація швейного виробництва, ательє пошиву одягу, професії швейного виробництва, основні положення трудового законодавства.

Поняття індивідуального стилю діяльності, як важлива складова адаптації організму до нових умов життєдіяльності, зокрема, до професійно-трудової діяльності (Ляшко В.В.)

Основні змістові лінії програми із технології декоративно-ужиткового мистецтва. Технологія виготовлення аплікації, м'якої іграшки, вишивки, вишивання стрічками, мережкою, бісером. Технологія в'язання спицями, крючком. Ознайомлення учнів із професіями художнього виробництва та традиційними народними промислами. Необхідне обладнання та інструменти: п'яльця круглі, ножиці, голки, міліметровий та копіювальний папір, олівці, нитки муліне різних відтінків тощо.

Оцінка навчальних досягнень старшокласників на уроках трудового навчання. Професійно-трудова компетентність (ПТК), як певний рівень навчальних та особистісних досягнень учнів (для учнів із порушенням інтелектуального розвитку легкого ступеню), який включає когнітивну, організаційно-операційну, графічно-технологічну, профорієнтаційну, економічну, інформаційну, соціальну компетентності. Основні критерії оцінки ПТК: мотиваційний аспект; опанування знаннями (когнітивний); досвід застосування знань, умінь у стандартних і нестандартних ситуаціях (поведінковий); ставлення до змісту знань, умінь (ціннісно-змістовий); емоційно-вольова регуляція поведінки та діяльності.

Життєва компетентність як основний критерій оцінки навчальних досягнень учнів із порушенням інтелектуального розвитку помірного ступеню.

Характеристика складових професійно-трудової компетентності.

Основні групи технічних і технологічних знань, що включає в себе когнітивна компетентність (професійні знання) на уроках трудового навчання: «предмети діяльності» (назви виробів, деталей, матеріалів та їх характеристика); «засоби діяльності» (назви інструментів, машин, пристроїв та їх деталей);

«програмування діяльності» (терміни, що регулюють виконання учнями практичних завдань).

Структура організаційно-операційної компетентності (досвід професійної діяльності): досвід роботи учня з інструкцією, робочим інструментом, обладнанням, матеріалом, контрольно-вимірвальним інструментом. Показники організаційно-операційної компетентності як певного розвитку загальнотрудових і спеціальних умінь: 1) орієнтувальна діяльність (усвідомлення завдання), 2) планування діяльності: правильна підготовка учнем робочого місця, інструменту, обладнання, контрольних засобів, матеріалу до виконання завдання із дотриманням правил охорони праці, 3) самостійність виконання завдання, 4) дотримання навичок самоконтролю, 5) якість виконаної роботи (відповідність зразку, завданню), 6) термін виконання завдання, 7) звіт про виконану роботу, 8) самоаналіз та самооцінка виконаного завдання.

Графічно-технологічна компетентність – як здатність вирішувати завдання, пов'язані із умінями користуватися технологічною (технологічним процесом, технологічною інструкцією, операційною технологічною чи інструкційною картою, наданим планом виконання практичних робіт) та конструкторською документацією (кресленням виробу, деталі; схемами, ескізами), зразком виробу; визначення та застосування одиниць виміру – метри, сантиметри, міліметри; визначати співвідношення між різними величинами (довжини, ширини, товщини, висоти, периметру, площі, кута тощо), порядку нанесення креслення на об'єкт (предмет), розуміння умовних графічних позначень (визначення контурних ліній деталей, невидимих ліній, отворів тощо).

Профорієнтаційна компетентність учителя і учня на уроках трудового навчання: знання вчителем і учнем вимог професії до особистісних якостей людини, здібностей, досвіду, вміння співвідносити власні фізичні, інтелектуальні можливості, здібності, інтелект з обраною спеціальністю, визнання умов здійснення професійної діяльності, користуючись професіограмою.

Інформаційна компетентність як здатність учня отримувати (з допомогою чи самостійно) потрібну професійну, соціальну інформацію, вміння її сприймати, зберігати, обробляти, поширювати: через інтернет, електронну пошту, скайп, користуватися пошуковими системами та іншими засобами.

Економічна компетентність. Розуміння та використання в професійній діяльності таких соціально-економічних понять як ціна товару, собівартість виробу, цінні папери, акція, реальна заробітна платня, інфляція, умови праці, охорона праці, профспілки, безробіття, біржа праці, реклама, права споживача та захист його прав, фінансові послуги, банк, ломбард, страхові послуги, податки, страхування, нотаріальні, медичні послуги, соціальний захист населення.

Оцінка стану мотиваційного компонента трудової діяльності учнів. Необхідність формування в учнів таких якостей особистості як працелюбність, акуратність, старанність, справедливість, сумлінність, ініціативність, відповідальність. Оцінка мотиваційного компонента у навчальній діяльності за показниками – сила емоційно-мотиваційного ставлення до діяльності, стійкість

емоційної забарвленості мотивації (позитивної, негативної, невизначеної, індіферентної).

Свідома емоційно-вольова саморегуляція учнем власної діяльності і поведінки. Показники саморегуляції: ініціативність, характеристики діяльності (енергічність, інтенсивність, результати активності), позитивне ставлення до діяльності (сумлінність, інтерес, допитливість), самостійність, усвідомленість діяльності, вольові властивості особистості (наполегливість, рішучість, витримка, здатність чинити опір відволікаючим впливам, доведення дорученої справи до кінця, готовність долати об'єктивні перешкоди на шляху до мети), цілеспрямованість, творчість діяльності.

Готовність до прояву професійно-трудової компетентності учнем, як захопленість обраною професією, прагнення його до професійного росту, саморозвитку, вдосконалення досвіду професійної діяльності (мотиваційний аспект); висока реалістична самооцінка, спілкування, енергічність (за Є.О. Климовим); позитивні «Я-концепція», риси характеру, спрямованість стосовно обраної діяльності; наявність певних знань, умінь з обраної професії.

Процес формування професійно-трудової компетентності в учнів спеціальної школи.

Методи, засоби, форми трудової діяльності, що мають забезпечити формування професійно-трудової компетентності в учнів: заняття з професійної орієнтації, виховні заходи профорієнтаційного спрямування, екскурсії на підприємства за напрямками професійно-трудового навчання, застосування професійних проб для уточнення майбутнього напрямку професійної діяльності школяра, різноманітні форми співпраці вчителя трудового навчання з медичними фахівцями, психологом, класним керівником, вихователем, батьками учнів, ринком праці, ведення картотеки на кожного учня з фіксацією в динаміці стану психофізичних якостей учня, властивостей, стану здоров'я, його нахилів, здібностей, прагнень, професійних планів батьків стосовно майбутнього вихованця тощо.

Прийоми діяльності дефектолога щодо реалізації компетентнісного підходу на уроках трудового навчання: використання міжпредметних зв'язків (із математикою, соціально-побутовим орієнтуванням, природознавством, географією, фізикою, побутовою хімією тощо); розширення профілів підготовки учнів (до 3-4, з урахуванням потреб регіонального ринку праці); організація взаємозв'язку гурткової роботи та трудового навчання у школі, інтеграція суспільно корисної продуктивної праці і професійно-трудового навчання; реалізація в процесі трудового навчання принципів соціальної значущості праці, диференційованості та доступності її змісту, відповідності трудовим можливостям учнів, системність в організації особистісно орієнтованого освітньо-реабілітаційного процесу (медична, психологічна, трудова реабілітація); підвищення вимогливості дефектологом до власної педагогічної, психологічної культури і компетенцій, безперервна освіта і самоосвіта, педагогічна майстерність; застосування таких форм роботи на уроках: методу проектів (на етапі закріплення, узагальнення знань і вмінь), вирішення ситуаційних завдань, моделювання реальних ситуацій, організація праці учнів на

основі колективної форми (бригада, ланка, група та ін.), поопераційний розподіл обов'язків між учнями з подальшим їх кооперуванням; формування професійно важливих особистісних якостей і рис характеру: працьовитості, наполегливості, самостійності, орієнтованості в завданні, самоконтролю, дисциплінованості, свідомого дотримання вимог охорони праці, адекватної оцінки виконаної роботи, колективізму, чесності, ціннісного ставлення до результатів своєї діяльності та праці інших, власного здоров'я, висловлювання думки стосовно можливих варіантів виконання завдання тощо.

Оцінка навчальних досягнень старшокласників з порушенням розумового розвитку. Професійно-трудова компетентність (ПТК), як певний рівень навчальних та особистісних досягнень учнів, який включає когнітивну, організаційно-операційну, графічно-технологічну, профорієнтаційну, економічну, інформаційну, соціальну компетентності. Основні критерії оцінки ПТК: мотиваційний аспект; опанування знаннями (когнітивний); досвід застосування знань, умінь у стандартних і нестандартних ситуаціях (поведінковий); ставлення до змісту знань, умінь (ціннісно-змістовий); емоційно-вольова регуляція поведінки та діяльності.

Життєва компетентність як основний критерій оцінки навчальних досягнень учнів із порушенням інтелектуального розвитку помірного ступеню.

Характеристика складових професійно-трудової компетентності.

Основні групи технічних і технологічних знань, що включає в себе когнітивна компетентність (професійні знання) на уроках трудового навчання: знання предметів, засобів діяльності і «програмування діяльності».

Структура організаційно-операційної компетентності (досвід професійної діяльності): досвід роботи учня з інструкцією, робочим інструментом, обладнанням, матеріалом, контрольно-вимірювальним інструментом. Показники організаційно-операційної компетентності як певного розвитку загальнотрудових і спеціальних умінь: орієнтувальна діяльність (усвідомлення завдання), планування діяльності: правильна підготовка учнем робочого місця, інструменту, обладнання, контрольних засобів, матеріалу до виконання завдання із дотриманням правил охорони праці, самостійність виконання завдання, дотримання навичок самоконтролю, якість виконаної роботи (відповідність зразку, завданню), термін виконання завдання, звіт про виконану роботу, самооаналіз та самооцінка виконаного завдання.

Графічно-технологічна компетентність як здатність вирішувати завдання, пов'язані із уміннями користуватися технологічною та конструкторською документацією, зразком виробу; визначення та застосування одиниць виміру – метри, сантиметри, міліметри; визначати співвідношення між різними величинами (довжини, ширини, товщини, висоти, периметру, площі, кута тощо), порядку нанесення креслення на об'єкт (предмет), розуміння умовних графічних позначень (визначення контурних ліній деталей, невидимих ліній, отворів тощо).

Профорієнтаційна компетентність учителя і учня на уроках професійно-трудового навчання: знання вчителем і учнем вимог професії до особистісних якостей людини, здібностей, досвіду, вміння співвідносити власні фізичні, інтелектуальні можливості, здібності, інтелект з обраною спеціальністю,

визнання умов здійснення професійної діяльності, користуючись професіограмою.

Інформаційна компетентність як здатність учня отримувати (з допомогою чи самостійно) потрібну професійну, соціальну інформацію, вміння її сприймати, зберігати, обробляти, поширювати: через інтернет, електронну пошту, скайп, користуватися пошуковими системами та іншими засобами.

Економічна компетентність. Розуміння та використання в професійній діяльності таких соціально-економічних понять як ціна товару, собівартість виробу, цінні папери, акція, реальна заробітна платня, інфляція, умови праці, охорона праці, профспілки, безробіття, біржа праці, реклама, права споживача та захист його прав, фінансові послуги, банк, ломбард, страхові послуги, податки, страхування, нотаріальні, медичні послуги, соціальний захист населення.

Оцінка стану мотиваційного компонента в процесі трудової діяльності учнів. Необхідність формування в учнів таких якостей особистості як працелюбність, акуратність, старанність, справедливість, сумлінність, ініціативність, відповідальність. Оцінка мотиваційного компонента у навчальній діяльності за показниками – сила емоційно-мотиваційного ставлення до діяльності, стійкість емоційної забарвленості мотивації (позитивної, негативної, невизначеної, індиферентної).

Емоційно-вольова саморегуляція як здатність свідомо регулювати учнем свою поведінку і діяльність. Показники саморегуляції: ініціативність, характеристики діяльності (енергічність, інтенсивність, результати активності), позитивне ставлення до діяльності (сумлінність, інтерес, допитливість), самостійність, усвідомленість діяльності, вольові властивості особистості (наполегливість, рішучість, витримка, здатність чинити опір відволікаючим впливам, доведення дорученої справи до кінця, готовність долати об'єктивні перешкоди на шляху до мети), цілеспрямованість, творчість діяльності.

Готовність до прояву професійно-трудової компетентності учнем, як захопленість учнем професією, прагнення його до професійного росту, саморозвитку, вдосконалення досвіду професійної діяльності (мотиваційний аспект); висока реалістична самооцінка, спілкування, енергічність (за Є.О. Климовим); позитивні «Я-концепція», риси характеру, спрямованість стосовно обраної діяльності; наявність певних знань, умінь з обраної професії.

2. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

I змістовий модуль

Теоретико-методологічні основи викладання трудового навчання у спеціальному загальноосвітньому закладі.

Лекція 1. Теоретико-методологічні основи спеціальної методики трудового навчання

1. Об'єкт та предмет вивчення навчальної дисципліни.
2. Завдання вивчення навчальної дисципліни.
3. Основні міждисциплінарні зв'язки вивчення дисципліни.

4. Основний понятійний апарат навчальної дисципліни: методика, спеціальна методика. діяльність, трудова і навчальна діяльність, виховання, розвиток, корекція, компенсація, соціалізація.
5. Основні методи наукового дослідження в системі трудової підготовки вихованців спеціальних шкіл.
6. Основні змістові лінії галузі «технології» згідно Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами (2013 р.)

Література: [2; 5; 11-14; 19; 20; 29; 33; 34; 36; 43].

Лекція 2. Історико-педагогічний аспект розвитку методики трудового навчання дітей з порушенням розумового розвитку

Питання для обговорення:

1. Перші державні заходи з соціалізації осіб із психічними та (або) фізичними порушеннями (1918-1926 рр.).
2. Соціально-педагогічні умови та основні тенденції розвитку теорії і практики спеціального виховання і навчання (1918-1926 рр.).
3. Становлення і розвиток концепції нової системи виховання і навчання учнів допоміжної школи (1927-1945 рр.):
  - а) своєрідність розвитку школи і змісту навчання учнів з порушенням розумового розвитку;
  - б) перебудова діяльності допоміжної школи в світлі освітніх реформ;
  - в) розвиток теоретичних основ корекційної роботи допоміжної школи;
  - г) удосконалення навчально-виховного процесу допоміжної школи на основі активізації корекційних можливостей учнів.
4. Розвиток теорії та практики трудового навчання учнів допоміжної школи в післявоєнний період (1945-2018 рр.).
5. Вклад у становлення теорії та методики трудового навчання і виховання В.І.Бондаря, Г.М.Дульнєва, І.Г.Єременка, О.О.Ковальової, Г.М.Мерсіянової, С.Л.Мирського, Б.І.Пінського, В.М.Синьова, К.М.Турчинської, О.П.Хохліної та ін.

Література: [1-7; 11-14; 17; 18; 20-23; 32; 33; 42; 45; 46].

Лекція 3. Реалізація загальнодидактичних і спеціальних принципів навчання на уроках трудового навчання в спеціальній школі.

1. Поняття принципу навчання. Характеристика загальнодидактичних принципів навчання учнів спеціальної школи.
2. Характеристика спеціальних принципів навчання учнів у спеціальній школі.
3. Поняття методу навчання. Класифікація методів навчання на уроках трудового навчання.
4. Особливості застосування методів навчання на уроках трудового навчання.
5. Особливості застосування методів профорієнтаційної роботи на уроках трудового навчання (за Мироною С.П., Мерсіяною Г.М. та ін.).

6. Особистість вчителя, як важливий чинник навчання і вибору учнями професії. Вимоги до знань та вмінь учителя щодо проведення профорієнтаційної діяльності.

Література: [7; 14; 17; 19-21; 34; 43].

Лекція 4: Організація занять та підготовка вчителя до уроку трудового навчання у спеціальному загальноосвітньому закладі

1. Типи уроків у спеціальній школі.

2. Підготовка вчителя до навчального року.

3. Підготовка вчителя до організації і проведення занять з трудового навчання.

4. Календарні плани, плани занять, їх структура та зміст. Структура уроків з трудового навчання залежно від дидактичної мети. Виробничі екскурсії.

5. Основні етапи трудової підготовки в сучасній спеціальній школі.

6. Основні навчальні програми в початкових і старших класах спеціальної школи. Їх стислий зміст та спрямування.

7. Особливості трудового навчання учнів з помірною розумовою відсталістю. 8.

Поняття індивідуальної навчальної програми для учня з порушенням розумового розвитку.

Література: [7; 14; 17; 19-21; 34; 43].

II змістовий модуль

Методика формування загальнотрудових та професійно-трудова компетентностей учня з порушенням розумового розвитку

Лекція 5. Поняття діяльності. Особливості формування загальнотрудових знань, умінь, навичок в учнів з порушенням розумового розвитку.

1. Поняття та структура діяльності як основної форми активності людини.

2. Особливості діяльності учнів з обмеженими пізнавальними можливостями.

3. Основні етапи формування загальнотрудових знань, умінь, навичок та їх сутність:

а) мотивація діяльності (зовнішня, внутрішня), постановка мети діяльності;

б) отримання учнем орієнтовної основи дій (ООД), аналіз отриманого завдання;

б) планування діяльності;

в) організація усвідомленої діяльності (підготовка засобів діяльності, матеріалу для виконання завдання, знання інструкцій по експлуатації засобів, правил з охорони праці та ін.);

г) практичне виконання завдання в поєднанні з самоконтролем; саморегуляція діяльності, доведення її до завершення;

д) вербальний звіт про виконання завдання, самооцінка (оцінка) отриманого результату діяльності.

4. Зміст спеціальної організації трудового навчання щодо формування вміння учнем аналізувати завдання:

а) доцільний добір об'єктів праці;

б) добір та запровадження практичних і сенсорних дій;

в) вербалізація дій, спрямованих на аналіз предмета та його ознак;

- г) навчання самостійному аналізу;
  - д) використання завдань точного копіювання зразка;
  - ж) навчання діям порівняння предметів, виміру їх тощо.
5. Формування загальнотрудових знань, умінь, навичок в дітей молодшого шкільного віку з порушенням розумового розвитку.
6. Висновок щодо умов успішного виконання трудової діяльності учнем: Доступність змісту, сформованість необхідних знань, умінь. Роль психічних якостей (аналізу, усвідомленості, сили волі та ін.), рис характеру, потребнісно-мотиваційної сфери, «Я-концепції» тощо.
- Література:* [20; 33, С. 344-346, 352-355; 46, С. 215-218].

Лекція 6. Сутність основних змістових ліній програм із трудового навчання у старших класах спеціальної школи.

1. Машинознавство.
  2. Технологічна оснастка: знаряддя виробництва (робочий, контрольнo-вимірювальний та розміточний інструменти), пристосування.
  3. Предмети праці: конструкційні матеріали, напівфабрикати, заготовки.
  4. Матеріалознавство. Технологія обробки матеріалів.
  5. Організація виробництва: технологічна, конструкторська документація, державні стандарти, технічні умови та ін; засоби контролю, вимоги до охорони праці тощо),
  6. Нормування трудових операцій: розрахунок собівартості виготовленої продукції, ціни на товар на ринку послуг, заробітної платні робітників, обслуговуючого персоналу, роботодавця тощо.
  7. Системи трудового навчання, їх характеристика.
- Література:* [6; 12; 13; 17; 19; 21; 29; 34; 37; 38; 43].

Лекція 7. Дидактична гра як засіб активізації навчально-трудоваї діяльності учнів на уроках трудового навчання в спеціальній школі

1. Елементи гри в методах навчання учнів з порушенням розумового розвитку. Умови ефективного використання дидактичних ігор в спеціальній школі (за І.Г. Єременко).
2. Вимоги до проведення дидактичної гри на уроці в спеціальній школі.
3. Навести характеристику організаційно-методичних умов застосування ігрової діяльності на уроках трудового навчання.
4. Дайте характеристику психолого-педагогічних умов застосування ігрової діяльності з учнями підліткового віку на уроках трудового навчання.
5. Чому створення проблемних ситуацій в ході гри дозволяє більш ефективно сформулювати в учнів практичні вміння і навички?
6. Які труднощі і ускладнення можуть виникнути при проведенні ігор на уроках трудового навчання?

Література: [основна - 20; 31; 33; 35;44; додаткова – 7; 11; 24; 30]

Лекція 8. Позакласна робота з трудового навчання і виховання дітей з порушенням розумового розвитку.

1. Поєднання трудового навчання із суспільно корисною працею учнів в спеціальній школі, його завдання та зміст.

2. Характеристика основних сфер суспільно корисної продуктивної діяльності учнів спеціальних загальноосвітніх закладів: самообслуговування, господарчо-побутова праця, суспільно корисна праця, праця на пришкольній навчально-дослідній ділянці і в теплицях, продуктивна праця для потреб школи, на замовлення.

3. Дидактичні умови організації суспільно корисної продуктивної праці учнів.

4. Організація та зміст гурткової роботи з трудової діяльності.

5. Позакласні заходи з трудового навчання і виховання в спеціальній школі, аналіз результатів їх проведення.

Профорієнтаційна робота як складова системи виховної роботи в школі.

6. Взаємозв'язок трудового виховання з іншими напрямками виховання: моральним, соціальним, естетичним, фізичним, розумовим та ін.

7. Особистість вчителя, як важливий чинник трудового виховання, особистісного розвитку, вибору учнями професії. Вимоги до знань та вмінь учителя щодо проведення профорієнтаційних заходів.

Література: [1; 2; 24-26].

Лекція 9. Метод проектів – технологія компетентнісно зорієнтованої освіти в системі трудової підготовки спеціальних загальноосвітніх закладів.

1. Поняття компетентність і компетенція, різниця між ними.

2. Історичний аспект виникнення та впровадження проектного навчання.

3. Сутність методу проектів, роль в ньому вчителя і учня.

Принципи навчання проектно-технологічної діяльності учнів.

4. Етапи роботи над проектом та їх зміст:

а) *постановка проблеми чи проблемного завдання*; обґрунтування вибору теми проекту: що треба виготовити і чому (з якою метою); постановка орієнтовних цілей і плану діяльності; визначення критеріїв-вимог до майбутнього виробу;

б) *пошуковий*: пошук джерел інформації та її накопичення (Ін-т, журнали та ін.) щодо вибору найкращого варіанту виробу, вирішення проблеми (виходячи з економічних, естетичних, практичних та ін. вимог);

в) *аналітичний*: аналіз та систематизація інформаційних джерел; остаточний вибір конструкції; (етапи **б** і **в** іноді об'єднують)

г) *планування* – вироблення плану дій на основі аналізу інформації;

д) *практичний*: реалізація тобто виконання запланованих робіт; розробка ескізу та креслення виробу, опис виробу, складання технологічної карти на виготовлення виробу; економічний розрахунок вартості використаних матеріалів;

ж) *презентація проблеми, результатів дослідження, створення продукту -виробу та його обговорення*;

д) *контрольний*: результати випробування, перевірка дієздатності чи ефективності проекту.

5. Портфоліо (проектна папка) як складова проектної діяльності.

Література: [15; 39].

Лекція 10. Оцінка навчальних досягнень старшокласників на уроках трудового навчання.

1. Поняття професійно-трудової компетентності.

2. Критерії оцінки навчальних досягнень старшокласників на уроках трудового навчання: мотивація, знання, уміння, навички, ціннісне ставлення до набутого досвіду; життєва компетентність (для Ф-71, Ф-72)

3. Назвати складові професійно-трудової компетентності.

4. Дати характеристику основним складовим професійно-трудової компетентності: когнітивної, організаційно-операційної, графічно-технологічної, профорієнтаційної, економічної, інформаційної, соціальної.

Рекомендована література: [основна - 1;2;7-9;11;12;17;26;29;32;42; додаткова - 14].

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

І змістовий модуль

Теоретико-методологічні основи викладання трудового навчання у спеціальному загальноосвітньому закладі.

Практичне заняття №1

Тема: Теоретико-методологічні основи спеціальної методики трудового навчання

Мета: Ознайомитись із предметом, об'єктом, завданнями навчальної дисципліни, її міждисциплінарними зв'язками, понятійним апаратом, методами наукового дослідження.

Питання для обговорення:

1. Що є об'єктом вивчення даної дисципліни?

2. Що є предметом вивчення навчальної дисципліни?

3. Перелічити завдання вивчення дисципліни?

4. Назвати основні міждисциплінарні зв'язки даної дисципліни.

5. Назвати та розкрити сутність понятійного апарату, яким оперує дана навчальна дисципліна: методика, спеціальна методика, діяльність, трудова і навчальна діяльність, виховання, розвиток, корекція, компенсація, соціалізація, професія.

6. Основні методи наукового дослідження в системі трудової підготовки вихованців спеціальних шкіл.

7. Основні змістові лінії галузі «технології» згідно Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами (2013 р.)

Практичне завдання:

1. Законспектувати визначення основних понять (питання 5).
2. Порівняйте об'єкт, предмет, завдання спецметодики викладання трудового навчання з спецметодикою професійного відбору та профорієнтації.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Користуючись понятійно-термінологічним словником та підручником із «Психології розумово відстадої дитини (В.М.Синьов та ін.) законспектувати поняття: методика, спеціальна методика, діяльність (навчальна, трудова), виховання, розвиток, корекція, компенсація, соціалізація.
2. Порівняти методи наукового дослідження в спеціальній психології з спеціальною методикою трудового навчання.

Рекомендована література: [2; 5; 11-144 19; 20; 29; 33; 344 36; 43].

Практичне заняття №2

Тема: Історико-педагогічний аспект розвитку методики трудового навчання дітей з порушенням розумового розвитку

Мета: Ознайомитись із історичними аспектами становлення методики трудового навчання в Україні

Питання для обговорення:

1. Перші державні заходи з соціалізації осіб із психічними та (або) фізичними порушеннями (1918-1926 рр.).
2. Соціально-педагогічні умови та основні тенденції розвитку теорії і практики спеціального виховання і навчання (1918-1926 рр.).
3. Становлення і розвиток концепції нової системи виховання і навчання учнів допоміжної школи (1927-1945 рр.):
  - а) своєрідність розвитку школи і змісту навчання учнів з порушенням розумового розвитку;
  - б) перебудова діяльності допоміжної школи в світлі освітніх реформ;
  - в) розвиток теоретичних основ корекційної роботи допоміжної школи;
  - г) удосконалення навчально-виховного процесу допоміжної школи на основі активізації корекційних можливостей учнів.
4. Розвиток теорії та практики трудового навчання учнів допоміжної школи в післявоєнний період (1945-2018 рр.).

Вклад у становлення теорії та методики трудового навчання і виховання В.І.Бондаря, Г.М.Дульнева, І.Г.Єременка, О.О.Ковальової, Г.М.Мерсіянової, С.Л.Мирського, Б.І.Пінського, В.М.Синьова, К.М.Турчинської, О.П.Хохліної та ін.

Практичне завдання:

На основі опрацювання навчальних посібників В.І. Бондаря [1 і 2] дати відповіді на поставлені в плані питання, зробити висновок про вплив конкретних учених-дефектологів минулого (визначити їх прізвища) на становлення та розвиток теорії і методики трудового навчання дітей з порушенням розумового розвитку.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Підготувати стислі доповіді на питання заняття шляхом опрацювання рекомендованої літератури та інших джерел. [1; 2;].

Рекомендована література: [1-7; 11-14; 17; 18; 20-23; 32; 33; 42; 45; 46].

Практичне заняття № 3

Тема: Реалізація загальнодидактичних і спеціальних принципів навчання на уроках трудового навчання в спеціальній школі.

Мета: Закріпити та узагальнити знання з використання загальнодидактичних та спеціальних принципів навчання, класифікації та особливостей застосування методів навчання учнів з порушенням розумового розвитку.

Питання для обговорення:

1. Поняття принципу навчання. Характеристика загальнодидактичних принципів навчання учнів спеціальної школи.
2. Характеристика спеціальних принципів навчання учнів у спеціальній школі.
3. Поняття методу навчання. Класифікація методів навчання на уроках трудового навчання.
4. Особливості застосування методів навчання на уроках трудового навчання.
5. Особливості застосування методів профорієнтаційної роботи на уроках трудового навчання (за Мироною С.П., Мерсіяною Г.М. та ін.).
6. Особистість вчителя, як важливий чинник навчання і вибору учнями професії. Вимоги до знань та вмінь учителя щодо проведення профорієнтаційної діяльності.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. З'ясувати особливості застосування методів навчання на уроках трудового навчання, відмінність та схожість уроків трудового навчання з викладанням математики (завдання на побудову фігур) на основі дослідження рекомендованої літератури (І.Г. Єременко, Д.О.Тхоржевський та ін.).

Рекомендована література: [7; 14; 17; 19-21; 34; 43].

Практичне заняття № 4

Тема: Організація занять та підготовка вчителя до уроку трудового навчання у спеціальному загальноосвітньому закладі.

Мета: Закріпити та узагальнити знання з основних форм навчання учнів з порушенням розумового розвитку, структурою занять, їх плануванням, змістом та специфікою трудового навчання.

Питання для обговорення:

1. Типи уроків у спеціальній школі.
2. Підготовка вчителя до навчального року.
3. Підготовка вчителя до організації і проведення занять з трудового навчання.
4. Календарні плани, плани занять, їх структура та зміст. Структура уроків з трудового навчання залежно від дидактичної мети. Виробничі екскурсії.
5. Основні етапи трудової підготовки в сучасній спеціальній школі.
6. Основні навчальні програми в початкових і старших класах спеціальної школи. Їх стислий зміст.
7. Особливості трудового навчання учнів з помірною розумовою відсталістю.
8. Поняття індивідуальної навчальної програми для учня з порушенням розумового розвитку.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Порівняти структуру уроку-екскурсії на заняттях з СПО і трудового навчання: що в них спільного, що – відмінного?

2. Порівняти програму трудового навчання для початкових класів і одну з програм для старших класів (швейна, столярна справа, квітникарство тощо): чи існує між ними наступність? в чому це проявляється?

Рекомендована література: [7; 14; 17; 19-21; 34; 43].

II змістовий модуль

Методика формування загальношкільних та професійно-шкільних компетентностей учня з порушенням розумового розвитку

Практичне заняття № 5

Тема: Поняття діяльності. Особливості формування загальношкільних знань, умінь, навичок в учнів з порушенням розумового розвитку.

Мета: На основі закріплення знань про структуру діяльності з'ясувати особливості та зміст формування в учнів з порушенням розумового розвитку загальношкільних знань, умінь, навичок.

Питання для обговорення:

1. Поняття та структура діяльності як основної форми активності людини.
2. Особливості діяльності учнів з обмеженими пізнавальними можливостями.
3. Основні етапи формування загальношкільних знань, умінь, навичок та їх сутність:
  - а) мотивація діяльності (зовнішня, внутрішня), постановка мети діяльності;
  - б) отримання учнем орієнтовної основи дій (ООД), аналіз отриманого завдання;
  - в) планування діяльності;
  - г) організація усвідомленої діяльності (підготовка засобів діяльності, матеріалу для виконання завдання, знання інструкцій по експлуатації засобів, правил з охорони праці та ін.);
  - д) практичне виконання завдання в поєднанні з самоконтролем; саморегуляція діяльності, доведення її до завершення;
  - е) вербальний звіт про виконання завдання, самооцінка (оцінка) отриманого результату діяльності.
4. Зміст спеціальної організації трудового навчання щодо формування вміння учнем аналізувати завдання:
  - а) доцільний добір об'єктів праці;
  - б) добір та запровадження практичних і сенсорних дій;
  - в) вербалізація дій, спрямованих на аналіз предмета та його ознак;
  - г) навчання самостійному аналізу;
  - д) використання завдань точного копіювання зразка;
  - е) навчання діям порівняння предметів, виміру їх тощо.
5. Формування загальношкільних знань, умінь, навичок в дітей молодшого шкільного віку з порушенням розумового розвитку.
6. Висновок щодо умов успішного виконання трудової діяльності учнем: Доступність змісту, сформованість необхідних знань, умінь. Роль психічних якостей (аналізу, усвідомленості, сили волі та ін.), рис характеру, потребнісно-мотиваційної сфери, «Я-концепції» тощо.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Актуалізувати знання із загальної та спеціальної психології щодо поняття та структури діяльності, навести тезовий план до тексту «розділ 7. Психологічна характеристика діяльності розумово відсталого учня» підручника Синьова В.М. [33, С. 344-346, 352-355].
2. Законспектувати вимоги до побудови навчальних завдань та методичних умов їх впровадження на уроках трудового навчання щодо формування в учнів узагальненості, усвідомленості, самостійності, «стійкості розумової діяльності» (О.П.Хохліна) [46, С. 215-218]
3. Скласти урок за програмою навчання учнів молодших класів спеціальної школи відповідно до одного із наведених структур практичного уроку (в останній класифікації це - урок застосування знань, умінь і навичок) (І.Г.Єременко). Тему уроку погодити з викладачем.

ПРАКТИЧНИЙ УРОК (Варіант 1).

1. Організаційний момент (привітання, перевірка присутності та готовності учнів до уроку, оцінка санітарно-гігієнічних умов у класі).
2. Нервово-психічний настрій учнів на урок (зняття нервово-психічної післядії, активізація психічних процесів).
3. Повідомлення теми, завдань уроку. Мотивація учіння школярів.
4. Орієнтування в завданні (ООД). Актуалізація опорних знань.
5. Аналіз інструкції виконання пробного завдання (осмислення змісту, послідовності, способів виконання дій). Планування наступної діяльності.
6. Виконання пробного завдання під контролем і з допомогою учителя. Усний звіт учня про виконане завдання.
7. Динамічна пауза (за потребою).
7. Практична робота по застосуванню набутих знань, умінь (перенесення набутих знань, умінь на виконання аналогічного завдання).
8. Перевірка якості виконання учнівських робіт учителем та відповідна корекція знань, умінь учнів. Усний звіт кожного учня про виконану роботу.
9. Повторне самостійне виконання аналогічного завдання (при наявності часу).
10. Повідомлення домашнього завдання з інструктажем.
11. Рефлексія (самооцінка учнем виконаних робіт, здобутих знань, вмінь, здібностей).
12. Підведення підсумків уроку вчителем. Мотивоване оцінювання виконаних робіт учнями.
13. Установка учнів на відпочинок (зняття нервово-психічного напруження від навчально-трудої діяльності).

Примітка: «Орієнтування в завданні» включає: аналіз наступного завдання, етапів його виконання, способів дій і кінцевої мети; актуалізацію і аналіз знань, необхідних для виконання даного завдання, встановлення зв'язків між знаннями і тими діями, які їм відповідають» (І.Г. Єременко).

ПРАКТИЧНИЙ УРОК (варіант 2).

1. Організаційний момент.
2. Психологічний настрій учнів на урок.
3. Повідомлення теми, завдань уроку, мотивація учіння школярів.
4. Орієнтування в завданні (ООД). Актуалізація опорних знань.
5. Показ та аналіз готового зразка вчителем.
6. Аналіз інструкції виконання завдання. Планування наступної діяльності.
7. Виконання учнями завдання по частинах, корекція допущених помилок.
8. Динамічна пауза.
9. Виконання завдання в цілому. Усний звіт про виконану роботу учнями.
10. Збирання робіт. Виставка робіт.

11. Рефлексія (самооцінка діяльності, отриманого результату).

Підведення підсумків уроку вчителем щодо реалізації завдань уроку.

12. Мотивоване оцінювання роботи учнів (самооцінка).

13. Установка учнів на відпочинок (зняття нервово-психічного напруження від навчально-трудової діяльності): рухливі чи дидактичні ігри, декламування віршів, відгадування загадок, слухання цікавих розповідей, перегляд діапозитивів, телекартин, колективний спів тощо.

Рекомендована література: [20; 33, С. 344-346, 352-355; 46, С. 215-218]

Практичне заняття № 6

Тема: Сутність основних змістових ліній програм із трудового навчання у старших класах спеціальної школи.

Мета: Ознайомитись зі змістовими лініями навчання учнів старших класів спеціального загальноосвітнього закладу, діючими системами трудової підготовки.

1. Машинознавство. Призначення, будова та принцип роботи, наприклад, швейної машини (токарного верстата, свердлильного станка тощо). Їх зображення.

2. Технологічна оснастка виробництва: знаряддя виробництва (робочий, контрольно-вимірювальний та розміточний інструменти), пристосування.

3. Предмети праці: конструкційні матеріали, напівфабрикати, заготовки.

4. Матеріалознавство. Технологія обробки матеріалів.

5. Організація виробництва: технологічна, конструкторська документація, державні стандарти, технічні умови та ін; засоби контролю, вимоги до охорони праці тощо),

6. Нормування трудових операцій: розрахунок собівартості виготовленої продукції, ціни на товар на ринку послуг, заробітної платні робітників, обслуговуючого персоналу, роботодавця тощо.

Практичне завдання:

Навести визначення понять: напівфабрикат, заготовка, пристосування, інструмент, розмітка, стандарт (державний, галузевий), технологічний процес, продукція, собівартість, ціна. Порівняйте поняття: технологія навчання і технологічний процес виробництва. Що в них є спільного, що – відмінне?

2. Чи завжди технологія навчання гарантує очікуваний результат як у виробництві? Від чого це залежить?

Завдання для самостійного опрацювання:

Нижче перелічено інструмент, який потрібний у слюсарній справі для нанесення розмітки та вимірювання:

а) в деревообробці – лінійка, столярний кутник, шило, олівець, кернер, рейсмус;

б) в металообробці – транспортир, кутомір, штангенциркуль, розміточний циркуль, кронциркуль, стальна чертилка (рисувалка).

Підпишіть до кожного з них призначення інструменту.

Рекомендована література: [6; 12; 13; 17; 19; 21; 29; 34; 37; 38; 43].

Практичне заняття № 7

Тема: Дидактична гра як засіб активізації навчально-трудової діяльності учнів на уроках трудового навчання в спеціальній школі

Тема: Закріпити, узагальнити знання активних методів і форм трудового навчання в спеціальній школі

Питання для обговорення:

1. Елементи гри в методах навчання учнів з порушенням розумового розвитку. Умови ефективного використання дидактичних ігор в спеціальній школі (за І.Г. Єременко).
2. Вимоги до проведення дидактичної гри на уроці в спеціальній школі.
3. Навести характеристику організаційно-методичних умов застосування ігрової діяльності на уроках трудового навчання.
4. Дайте характеристику психолого-педагогічних умов застосування ігрової діяльності з учнями підліткового віку на уроках трудового навчання.
5. Чому створення проблемних ситуацій в ході гри дозволяє більш ефективно сформувати в учнів практичні вміння і навички?
6. Які труднощі і ускладнення можуть виникнути при проведенні ігор на уроках трудового навчання?

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Законспектувати педагогічні умови для організації дидактичної гри корекційним педагогом на уроці в спеціальній школі [Гаврилов В.О., с. 95-96], ознайомитись [Єременко І.Г., 60-61].
2. Опрацювати розділ «Умови ефективного застосування ігрової діяльності на уроках трудового навчання» [Слюсаренко Н.В., с.89-105] та дати відповіді на запитання, винесені на практичне заняття (№ 3-6).
3. Запропонувати дидактичні ігри для учнів молодших класів за тематикою: «Глина та пластилін», «Природні матеріали», «Папір і картон», «Текстильні матеріали», сільськогосподарські роботи, конструювання (тема завдання погоджується студентом із викладачем).

Рекомендована література:

[основна -20; 31; 33; 35;44; додаткова – 7; 11; 24; 30]

Практичне заняття № 8

Тема: Позакласна робота з трудового навчання і виховання дітей з порушенням розумового розвитку.

Мета: Закріпити знання щодо завдань, змісту та організації позакласної роботи з трудового навчання і виховання в спеціальних загальноосвітніх закладах.

Питання для обговорення:

1. Поєднання трудового навчання із суспільно корисною працею учнів в спеціальній школі, його завдання та зміст.
2. Характеристика основних сфер суспільно корисної продуктивної діяльності учнів спеціальних загальноосвітніх закладів: самообслуговування, господарчо-побутова праця, суспільно корисна праця, праця на пришкольній навчально-дослідній ділянці і в теплицях, продуктивна праця для потреб школи, на замовлення.
3. Дидактичні умови організації суспільно корисної продуктивної праці учнів.
4. Організація та зміст гурткової роботи з трудової діяльності.
5. Позакласні заходи з трудового навчання і виховання в спеціальній школі. Профорієнтаційна робота як складова системи виховної роботи в школі.
6. Взаємозв'язок трудового виховання з іншими напрямками виховання: моральним, соціальним, естетичним, фізичним, розумовим та ін.

7. Особистість вчителя, як важливий чинник трудового виховання, особистісного розвитку, вибору учнями професії. Вимоги до знань та вмінь учителя щодо проведення профорієнтаційних заходів.

Практичне завдання

Реферативна доповідь на тему: «А.С.Макаренко, В.О. Сухомлинський про роль трудового виховання дитини в сім'ї».

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Опрацювати Методичні рекомендації [укладач Бондар В.І., с. 10-22] та дати відповіді на питання, наведені в плані до заняття.
2. Запропонувати тематику позакласних заходів з трудового виховання в спеціальних загальноосвітніх закладах [2; 3 – напрямок «Я і праця»].
3. Опрацювати літературу в бібліотечному каталозі авторів А.С.Макаренко і В.О.Сухомлинський, присвячені трудовому вихованню дітей, для реферата на зазначену в практичному завданні тему.

Рекомендована література: [1; 2; 24-26].

Практичне заняття № 9

Тема: Метод проектів – технологія компетентісно зорієнтованої освіти в системі трудової підготовки спеціальних загальноосвітніх закладів.

Мета: Закріпити знання та вміння щодо впровадження методу проектів у систему трудової підготовки учнів з порушенням розумового розвитку.

Питання для обговорення:

1. Поняття компетентність і компетенція, різниця між ними.
2. Історичний аспект виникнення та впровадження проектного навчання.
3. Сутність методу проектів, роль в ньому вчителя і учня.

Принципи навчання проектно-технологічної діяльності учнів.

4. Етапи роботи над проектом та їх зміст:

а)*постановка проблеми чи проблемного завдання*; обґрунтування вибору теми проекту: що треба виготовити і чому (з якою метою); постановка орієнтованих цілей і плану діяльності; визначення критеріїв-вимог до майбутнього виробу;

б)*пошуковий*: пошук джерел інформації та її накопичення (Ін-т, журнали та ін.) щодо вибору найкращого варіанту виробу, вирішення проблеми (виходячи з економічних, естетичних, практичних та ін. вимог);

в)*аналітичний*: аналіз та систематизація інформаційних джерел; остаточний вибір конструкції; (етапи б і в іноді об'єднують)

г)*планування* – вироблення плану дій на основі аналізу інформації;

д) *практичний*: реалізація тобто виконання запланованих робіт; розробка ескізу та креслення виробу, опис виробу, складання технологічної карти на виготовлення виробу; економічний розрахунок вартості використаних матеріалів;

ж) *презентація проблеми, результатів дослідження, створення продукту -виробу та його обговорення*;

д) *контрольний*: результати випробування, перевірка дієздатності чи ефективності проекту.

5. Портфоліо (проектна папка) як складова проектної діяльності.

Практичне завдання:

розробити проект «підставка під гарячий посуд» чи «зручна косметичка», чи «чехол під телефон», чи «шкатулка для домашніх дрібничок» чи власний проект (погодити з викладачем).

Завдання для самостійного опрацювання:

Законспектувати критерії оцінювання етапів «постановка проблеми», «постановка цілей» і «планування діяльності», «прогнозування результатів діяльності», «оцінка результату», «робота з інформацією», «опрацювання інформації» в посібнику «Метод проектів – технологія компетентностно-орієнтованого образования / Г.Б. Голуб, Е.А. Перелигіна, О.В. Чуракова; под ред. Е.Я. Когана. – Самара: Учебная литература, 2006. – 176 с.».

Рекомендована література: [15; 39].

Практичне заняття № 10

Тема: Оцінка навчальних досягнень старшокласників на уроках трудового навчання.

Мета: Закріпити та поглибити знання та вміння студентів щодо критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з порушенням розумового розвитку залежно від їх етіології та патогенезу в системі професійно-трудової підготовки.

Питання для обговорення:

1. Поняття професійно-трудової компетентності.
2. Критерії оцінки навчальних досягнень старшокласників на уроках трудового навчання: мотивація, знання, уміння, навички, ціннісне ставлення до набутого досвіду; життєва компетентність (для F-71)
3. Назвати складові професійно-трудової компетентності.
4. Дати характеристику основним складовим професійно-трудової компетентності:
  - а) когнітивної,
  - б) організаційно-операційної,
  - в) графічно-технологічної,
  - г) профорієнтаційної,
  - д) економічної,
  - ж) інформаційної,
  - з) соціальної.

Практичне завдання:

1. Розробити структуру професійно-трудової компетентності.
2. Запропонуйте структуру життєвої компетентності як критерія оцінки старшокласників з помірним порушенням розумового розвитку на уроках трудового навчання. Якими складовими оцінки навчальних досягнень вона може відрізнитись від учнів з легким порушенням розумового розвитку (знаннями; вміннями, навичками; мотивацією; знанням, умінням як особистою цінністю; здатністю до саморегуляції в процесі діяльності, поведінки)? Відповіді аргументуйте.

Завдання для самостійного опрацювання:

Законспектувати визначення «компетентність розумово відсталих учнів у самостійній продуктивній праці» та структуру компетентності учнів

допоміжної (спеціальної) школи до майбутньої праці» на с.74 в навчальному посібнику (Особливості формування трудової компетентності розумово відсталих учнів / В.І.Бондаря, К.В.Рейди. – К.: МП Леся, 2010. – 168 с.)

Рекомендована література: [основна - 1;2;7-9;11;12;17;26;29;32;42; додаткова - 14].

4. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема	Види та форми роботи	Термін виконання, форма контролю та звітності
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи викладання трудового навчання у спеціальному загальноосвітньому закладі.		
1. Проведення порівняльного аналізу робочої програми «Спецметодика професійного відбору та профорієнтації» з робочою програмою «Корекційна психопедагогіка» та «Спеціальна освіта»	Порівняти програми за таким планом: об'єкт, предмет, завдання, вимоги до компетентностей студентів; спрямованість лекційних, практичних самостійних занять, методи навчання і контролю знань, умінь; спрямованість літературних джерел; критерії оцінювання навчальних досягнень. З'ясувати, що в них - спільного, а що - відмінного [джерела: робочі програми зазначених дисциплін].	Порівняльна таблиця зазначених програм, співбесіда по темі
2. Проведення порівняльного аналізу професіограм квітникаря (флориста) та столяра (швеї)	Порівняти професіограми (на вибір) квітникаря (флориста) з професіограмою столяра (швеймотористки) на предмет професійних якостей та інших критеріїв придатності. В чому їх різниця? спільність?	Співбесіда
3. Психолого-педагогічна характеристика учнів з порушенням розумового розвитку	1. Наводити психолого-педагогічну характеристику учнів залежно від етіології та патогенезу. 2. знати зміст корекційної роботи з учнями з порушенням розумового розвитку (залежно від форми олігофренії та виду дементції)	конспект, співбесіда по темі
4. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушенням розумового розвитку	1. На основі отриманих знань зі спеціальної психології порівняльну таблицю психічного розвитку дітей із ЗПР (соматогенного і церебрально-органічного походження) з порушенням розумового розвитку (неускладнена олігофренія). 2. Запропонуйте діагностичні методики для вивчення стану психічних процесів у зазначеної категорії дітей (віком 7-8 років).	конспект з відповідями на запитання, співбесіда по темі
5. Стан і перспективи розвитку спеціальної освіти в Україні	На основі вивчення відповідних джерел дати відповіді на питання: 1. Завдання державної політики в області професійної реабілітації осіб з обмеженими психофізичними можливостями. 2. Особливості індивідуального та диференційованого підходу в корекційній педагогіці. 3. Зміст психолого-педагогічного супроводу осіб з інвалідністю, ускладненої порушенням розумового розвитку.	конспект з відповідями на запитання, співбесіда по темі

Тема	Види та форми роботи	Термін виконання, форма контролю та звітності
6. Зміст та форми роботи дефектолога з родинами, що виховують дітей з інвалідністю, ускладненою порушенням розумового розвитку	Розглянути за літературними джерелами та практикою дефектологів такі питання: 1. Форми роботи дефектолога з родинами, що виховують дітей з порушенням розумового розвитку. 2. Зміст анкетування родини дитини. 3. Зміст корекційно-виховної та психотерапевтичної діяльності з родиною дитини. Знати права та обов'язки батьків дитини [12, с.118-12].	конспект бесіди з учителями спеціальної школи, співбесіда
Змістовий модуль 2. Методика формування загальношкільних та професійно-шкільних компетентностей учня з порушенням розумового розвитку		
7. Соціальні вимоги суспільства до педагогічних кадрів зі спеціальності «Корекційна (спеціальна) освіта». Поняття інтегрованого та інклюзивного навчання	Опрацювати за літературними джерелами наступні питання: 1. З'ясувати соціальні вимоги до корекційного педагога. 2. Нормативне забезпечення інклюзивного навчання в Україні. Тлумачення термінів «інклюзивне навчання», «інтегроване навчання», сутність даних видів навчання [12, с. 11 -17, 151-156].	конспект, співбесіда
8. Аналіз професіограми вчителя-дефектолога	Опрацювати за літературними джерелами такі питання, що стосуються професійної діяльності корекційного педагога: 1. Види діяльності педагога-дефектолога. 2. Вимоги до знань, умінь, особистісних якостей. 3. Протипоказання до професії педагога-дефектолога. 4. Неприятливі фактори професії дефектолога [12, с.157-175].	Тези відповіді на запитання в конспекті, співбесіда
9. Сутність технологічності в корекційній (спеціальній) освіті. Сучасні технології навчання осіб з особливими освітніми потребами	Опрацювати такі питання: 1. Сутність поняття «педагогічна технологія», етапи розвитку технологічного підходу в освіті, класифікація технологій в освіті та вимоги до них [1, с. 208-214]. Назвати характерологічні відмінності між поняттями «навчальна технологія», «освітня технологія», «педагогічна техніка» [2, с. 126-131]. Перелічити основні сучасні технології навчання осіб з особливими освітніми потребами	конспект, співбесіда
10. Зміст професійної спрямованості науково-дослідної роботи студентів	Розглянути та опрацювати за літературними джерелами наступні питання: 1. З'ясувати вміння, які слід розвивати в собі студенту для виконання науково - дослідної роботи; 2. Ознайомитись із тематикою рефератів, курсових, дипломних робіт, доповідей студентів-дефектологів, що розкривають проблему професійної орієнтації та профвідбору в спеціальній освіті.	Тези відповіді на запитання, співбесіда

Тема	Види та форми роботи	Термін виконання, форма контролю та звітності
11. Форми підготовки студентів до подальшого професійного вдосконалення	Опрацювати за літературними джерелами такі питання: 1. Усвідомити розуміння самоосвіти як важливого компонента професійного вдосконалення. 2. З'ясувати основні напрямки роботи в ВНЗ щодо забезпечення професійно-педагогічного вдосконалення фахівців та їх завдання: теоретична, психологічна та практична підготовка. 3. Роль наукових досліджень та педагогічної практики у забезпеченні вчителями-дефектологами високої кваліфікації [12, с.239-243].	Тези відповіді на запитання, співбесіда
12. Види та прийоми активізації процесу навчання та виховання в спеціальній школі	Опрацювати за літературними джерелами такі питання: 1. Активізація процесу навчання шляхом використання різних форм, технологій навчання. 2. Готовність педагога-дефектолога до інноваційної діяльності Відмінності інноваційного освітнього процесу від традиційного. 3. Умови, що підтримують реалізацію інтенсивних освітніх технологій. 4. Активізація процесу навчання за допомогою проведення ігор. 5. Активізація процесу навчання шляхом використання сучасних технічних засобів навчання на базі комп'ютера. 6. Організація навчально-пізнавальної діяльності дитини з використанням нових інформаційних технологій (Internet).	Тези відповіді на запитання, співбесіда

5. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Предмет, об'єкт, завдання вивчення навчальної дисципліни.
2. Чим визначається ефективність трудового навчання?
3. Розкрити зміст основних понять в трудовому навчанні і вихованні.
4. Сутність поняття розвиток та соціалізація в спеціальній педагогіці, психології.
5. Розкрити структуру системи трудового навчання
6. Історичні передумови виникнення та становлення теорії та методики трудового навчання.
7. Методи дослідження в системі трудового навчання. Значення катамнестичного дослідження в школі.
8. Структура професіограми. Психограма. Навести приклад психограми однієї із робітничих професій, яким навчають учнів спеціальної школи.
9. Психолого-педагогічна характеристика дітей із порушенням розумового розвитку.
10. Відмінність в змісті профорієнтаційної роботи з учнями молодшого і старшого шкільного віку з порушенням розумового розвитку.
11. Основні положення Л.С. Виготського про розвиток психічного розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

12. Причини, що ускладнюють професійне визначення учнів з порушенням розумового розвитку.
13. Особливості профорієнтаційної роботи з дементними дітьми.
14. Принципи профорієнтаційної роботи з учнями спеціальної школи.
15. Історичні передумови становлення профорієнтації в Україні.
16. Індивідуальне виховання як керівництво процесом професійного визначення особистості в спеціальній освіті.
17. Форми професійної освіти в спеціальній освіті.
18. Відмінність та особливості структури професійного відбору в спеціальній школі на відміну від закладу середньої освіти.
19. Форми профорієнтаційної роботи з батьками та дітьми в старших класах спеціальної школи.
20. Загальний зміст курсу для учнів спеціальної школи «Основи вибору професії».
21. Особливості навчання й виховання дітей першого року навчання.
22. Загальний зміст профконсультації учнів 4-5 класу спеціальної школи.
23. Особливості застосування словесних, наочних і практичних методів у корекційному навчанні дітей з порушенням інтелекту.
24. Професіограма вчителя-дефектолога Його основні професійні, соціальні функції. Вимоги до компетентностей.
25. Особливості розвитку дитини з порушенням інтелекту молодшого шкільного віку (розвиток навчальної, ігрової діяльності; психічних процесів, спілкування тощо).
26. Характеристика особливостей психічного розвитку дітей дошкільного віку порушенням інтелекту.
27. Принципи побудови виховних заходів у закладах спеціальної освіти та їх особливості.
28. Особливості організації профорієнтаційного навчання розумово відсталих школярів.
29. Класифікація форм організації навчання школярів залежно від провідної діяльності. Характеристика дидактичної гри як форми організації навчання школярів.
30. Завдання та структура екскурсії як форми організації навчання школярів.
31. Класифікація занять залежно від дидактичної мети; організації дітей.
32. Загальна структура уроку. Зміст профорієнтаційної роботи на уроках в спеціальній школі.
33. Характеристика складових профорієнтації у спеціальній школі.
34. Особливості та зміст роботи гувернера-дефектолога з батьками.
35. Характеристика форм професійної діяльності дефектолога як психолога: психодіагностика, психологічна корекція, психологічне консультування.
35. Прийоми формування способів засвоєння суспільного досвіду дитиною з порушенням розумового розвитку.
36. Врахування темпераментальних особливостей дитини в професійній діяльності дефектологом.
37. Формування у дитини оптимальної самооцінки як педагогічна проблема.

38. Умови налаштування спілкування дефектолога з дитиною в умовах сім'ї.
39. Зміст вивчення дитини та складання психолого-педагогічної характеристики на неї дефектологом.
40. Структура системи професійної орієнтації в умовах спеціальної школи, її відмінність від загальноосвітнього закладу.
41. Чим визначається ефективність профорієнтаційної роботи та трудового навчання вчителя-дефектолога?
42. Реалізація корекційних цілей уроку в навчанні дітей з вадами інтелекту.
43. Охарактеризувати організацію та форми навчально-дослідної роботи студентів як засобу покращення їхньої професійної підготовки.
44. Розкрити сутність й показати місце корекційної роботи в професійній діяльності вчителя-дефектолога.
45. Розкрийте місце і роль корекційного педагога у суспільному розвитку. Назвіть функції педагога, охарактеризуйте його соціально-педагогічні якості та вміння.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (основна)

Основна

1. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. – К.: Радянська школа, 1988. – 128 с.
2. Бондар В.І. Особливості формування трудової компетентності розумово відсталих учнів: Навчальний посібник. / В.І.Бондар, К.В.Рейда. – К.: МП Леся, 2010. – 168 с.
3. Бондар В.І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці. / В.І.Бондар. – К.: Наш час, 2005. – 176 с.
4. Висоцька А.М. Комунікативні вміння як фактор виробничої адаптації розумово відсталих старшокласників / Дефектологія – №1. – 1997. – С. 13-18.
5. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе / Под ред. В.В. Воронковой. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
6. Дульнев Г.М. Основы трудового обучения во вспомогательной школе: Психолого-педагогическое исследование – М.: Просвещение, 1969. – 216 с.
7. Єременко І.Г. Навчання учнів допоміжної школи користуватися знаннями й уміннями. / І.Г. Єременко І.Г., Г.М. Мерсіянова. – К.: Радянська школа, 1971. – 136 с.
8. Кущенко І.В. Особливості засвоєння техніко-технологічних знань розумово відсталими учнями початкових класів. / Дефектологія. – 2006 – №1 – С.26-30.
9. Кущенко І.В. Психологічні особливості засвоєння техніко-технологічних знань учнями початкових класів допоміжної школи. – Автореф. дис. ...канд. психол. наук. К., 2007. – 22 с.
10. Ляшко В.В. Передумови становлення індивідуального стилю трудової діяльності в учнів початкових класів допоміжної школи: Автореф. дис. ...канд. псих. наук. – К, 2012. – 20 с.
11. Мерсіянова Г.Н. Выполнение практических заданий учащимися вспомогательной школы. / Г.Н. Мерсіянова. – К.: Радянська школа, 1985. – 86 с.

12. Мерсіянова Г.М. Вивчення професійної термінології на уроках праці в допоміжній школі / Дефектологія. – №1. – 1997. – С. 32-36.
- Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи / Дефектологія. - №1. – 2001. – С. 45-47.
13. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи / Дефектологія. – №1. – 2001. – С. 45- 47.
14. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. Монографія. - Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2007. – 304 с.
15. Метод проектів – технологія компетентностно-орієнтованого образования / Г.Б. Голуб, Е.А. Перел гина, О.В.Чуракова; под ред. Е.Я. Когана. – Самара: Учебная литература, 2006. – 176 с.
16. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки: Навчальний посібник / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвеева за заг ред. С.П. Миронової – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010 – 264 с.
17. Мирский С.Л. Методика профессионально-трудового обучения во вспомогательной школе. / С.Л. Мирский. – Просвещение, 1980. – 184 с.
18. Мирский С.Л. Трудовая подготовка учащихся и выпускников вспомогательной школы в новых экономических условиях / Дефектология. – 1994. - №4 . – С. 3-8.
19. Обучение и воспитание детей во вспомогательной школе: Пособие для учителей и студентов дефектолог. ф-тов пед. ин-тов / Под ред. В.В. Воронковой – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
20. Основи спеціальної дидактики / під ред. І.Г.Єременка. – К.: Радянська школа, 1986. – 200 с.
21. Павлова Н.П. Трудовое обучение в 1-3 класса вспомогательной школы: Пособие для учителя. – М.: Просвещение. 1988. – 174 с.
22. Пинский Б. И. Психология трудовой деятельности учащихся вспомогательной школы. – М.: Просвещение.1969. – 152 с.
23. Пинский Б.И. Формирование двигательных навыков у учащихся вспомогательной школы. / Б.И. Пинський. – М.: Педагогика. 1977. – 128 с.
24. Поєднання трудового навчання з суспільно корисною працею учнів допоміжної школи. Методичні рекомендації. /укл. В.І.Бондар. – К.: РУМК заг. серед. пед. освіти, 1992. – 24 с.
25. Програми для допоміжної школи Виховна робота 1-4 класи – К., 2004. – 54 с.
26. Програми для допоміжної школи Виховна робота 5-10 класи – К., 2012. – 200 с.
27. Профконсультаційна робота зі старшокласниками / Під ред. Б.О. Федоришина. — К.: Рад. школа, 1980. –160 с.
28. Разуван Е.И. Формирование делового общения у учащихся старших классов вспомогательной школы. / Дефектология. – 1989. – №3. – С. 36-40.
29. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка: Навчально-методичний посібник / Н.Б. Адамюк, Л.Є. Андрусишина, О.О. Базилевська та ін.; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; За ред.

- В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої, Н.О. Макаруч, В.І. Шинкаренко. – Київ, 2014. – 336 с.
30. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. / С.Я. Рубинштейн. – М.: Просвещение, 1979. – 191 с.
31. Савченко Л.О. Ігри та ігрові технології на уроках трудового навчання: навчально-методичний посібник. / Л.О. Савченко, Н.В. Волкова, Ю.С. Кулінка. – К.: КНТ, 2014. – 371 с.
32. Синев В.Н. Коррекция интеллектуальных нарушений у учащихся вспомогательной школы: Автореф. дисс. д-ра пед наук. М.: НИИД АПН СССР, 1988. – 45 с.
33. Синьов В.М. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. / В.М. Синьов, М.П. Матвеева, М.П. Хохліна. – К.: Знання, 2008. – 359 с.
34. Скакун В.А. Методика преподавания специальных и общетехнических предметов (в схемах и таблицах): учеб. пособие для нач. проф. образования / В.А. Скакун. – М.: ИЦ «Академия», 2007. – 128 с.
35. Слюсаренко Н.В. Ігрова діяльність як засіб трудової підготовки дівчат у загальноосвітніх школах України кінця ХХ століття: Навчальний посібник. – Херсон: РПО, 2009. – 228 с.
36. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / За ред. академіка В.І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
37. Стариченко Т.Н. Некоторые особенности экономических знаний и умений учащихся выпускных классов вспомогательной школы / Дефектология. – 1987. - №4. – С.22-27.
38. Стариченко Т.Н. Формирование экономико-бытовых знаний и умений у старшеклассников вспомогательной школы: Автореф. канд. пед наук. – М.: 1988. -18 с.
39. Терещук А.І. Методика організації проектної діяльності старшокласників з технологій: метод. посібник для вчителів, навч. прогр., варіат. модулі / А.І. Терещук, С.М. Дятленко. – К.: Літера ЛТД, 2010. – 128 с.
40. Товстоган В.С. Готовність розумово відсталих учнів до опанування робочих професій / Дефектологія. – 2000. -№2. – С.31-33.
41. Товстоган В.С. Стан сформованості професійно важливих якостей в учнів допоміжної школи / Дефектологія. – 2001. – №1. – С. 50-54.
42. Турчинская К.М. Профорієнтація во вспомогательной школе. – К.: Радянська школа, 1976 – 139 с.
43. Тхоржевський Д.О. Методика викладання загальнотехнічних дисциплін і трудового навчання. Навч. посібник для вузів. / Д.О. Тхоржевський. – К.: Вища школа, 1980. – 352 с.
44. Тхоржевский Д.А. Проблемное обучение на уроках труда. / Д.А. Тхоржевский, В.Г. Гетта. – К.: Радянська школа, 1980. – 150 с.
45. Хохліна О.П. Розвиток у учнів допоміжної школи усвідомленості учбово-практичної діяльності на заняттях з трудового навчання // Дефектологія. – 2002. - №2. – С.8-11.

46. Хохліна О.П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку. / О.П. Хохліна. – К.: Педагогічна думка, 2000. – 286 с.

47. Щербакова К.В. Формирование графических навыков как средство коррекции практических трудовых действий учащихся младших классов вспомогательной школы. Автореф. дисс. ...канд. пед. наук. – К., 1977. – 23 с.

Допоміжна:

1. Аванесов В.О. Профессии в жизни человека // Школа и производство. - 1985. – № 2. - С. 57-58.

2. Боровский А.Б. Система методов профориентации. / А.Б. Боровский, Т.М. Потапенко, Г.В. Щекин. – К.: МЗУУП, 1993. – 164 с.

3. Выготский Л.С. Собр. соч.: В 6 т. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – М.: Педагогика. 1983. – Т. 5. – 368 с.

4. Гіренко Н.А. Сенсорний розвиток учнів допоміжної школи в процесі трудового навчання: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.03. – К., 1996. – 24 с.

5. Гильбух Ю.З. Что такое техническое мышление // Школа и производство. - 1990. - № 3. - С. 20-24.

6. Еременко И.Г. Познавательные возможности учащихся вспомогательной школы. / И.Г. Еременко. – К.: Радянська школа, 1972. – 130 с.

7. Ермолаева С.А. Игра в трудовом обучении // Школа и производство. – 1992. – №1. – С. 19.

8. Ібрагімова А.Р. Формування у розумово відсталих школярів умінь користуватися наочними засобами в практичній діяльності (на матеріалі трудового навчання). Автореф. дисс. канд. пед. наук. – К.: 2010. – 20 с.

9. Карцев И.Д. Физиологические критерии профпригодности подростков к разным профессиям / И.Д. Карцев, П.Ф. Халдеева, К.З. Павлович. – М.: Медицина, 1968. – 79 с.

10. Кириллова А.Г. Развитие самостоятельности учащихся вспомогательной школы в процессе конструирования швейных изделий // Дефектология. – 1986. - № 3. – С. 32-35.

11. Косенко Ю.М. Особливості застосування дидактичних ігор на уроках історії у спеціальній школі / Ю.М. Косенко. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. – 136 с.

12. Кулагин Б.В. Основы профессиональной диагностики / Б.В.Кулагин. – Л., 1984. – 136 с.

13. Коломинский Н.Л. Развитие личности учащихся вспомогательной школы / Н.Л. Коломинский. – К.: Радянська школа, 1978. – 88 с.

14. Корниенко А.А. Психологические особенности формирования у учащихся вспомогательной школы положительного отношения к производительному труду. Автореф. дисс. ...канд. психол. наук. М. – 1985. – 18 с.

15. Липа В.А. Психологические основы педагогической коррекции / В.А. Липа. – Славянск, 2001. – 232 с.

16. Марищук В.Л. Методика психодиагностики в спорте / В.Л. Марищук, Ю.М. Блудов, В.А. Плахтиенко, Л.К. Серова. – М., 1984. – 184 с.

17. Павлютенков Е.М. Профессиональная ориентация учащихся / Е.М. Павлютенков. – К., 1983. – 84 с.
18. Павлютенков Е.М. Управление профессиональной ориентацией в общеобразовательной школе: Метод. рекомендации для руководителей общеобразовательных школ / Е.М. Павлютенков. – Запорожье, 1987.
19. Павлютенков Е.М. Формирование мотивов выбора профессии. – К., 1980. Профконсультационная работа со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федоришина. - К.: Радянська школа, 1980. - С. 39-53.
20. Профессиональная работа со старшеклассниками / Под ред. Б.А. Федоришина. – К., 1980.
21. Прошицкая Е.П., Сизов А.Н. Внимание, память // Школа и производство. - 1989. - № 6. - С. 20.
22. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка: Навчально-методичний посібник / Н.Б. Адамюк, Л.Є. Андрусишина, О.О.Базилевська та ін.; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; За ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої, Н.О. Макаручак, В.І. Шинкаренко. – Київ, 2014. – 336 с.
23. Профессиональная ориентация учащихся / А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко, В.С. Аванесов, Б.И. Бухалов; под ред. А.Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.
24. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі. Курс лекцій: Навчальний посібник / Упоряд. О. В. Гаврилов, О. М. Ляшенко. – Хмельницький: ПП Пантюк С. Д., 2003. – 272 с. (С. 95-96)
25. Стадненко Н.М. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. / Н.М. Стадненко, Т.Д. Іляшенко, Л.В. Борщевська, А.Г. Обухівська. – К.-Подільський: Абетка, 1998. – 144 с.
26. Татьянчикова І.В. Життєві орієнтації розумово відсталих старшокласників допоміжної школи // Дефектологія. 1997. – №4. – С.23-25.
27. Татьянчикова І.В. Особливості формування життєвих орієнтацій в учнів допоміжної школи. Автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 1999. – 20 с.
28. Товстоган В.С. Методичне забезпечення професійного відбору у системі трудової підготовки учнів допоміжної школи: Автореф. дис. ...канд. пед.наук. – К., 2002. – 18 с.
29. Чистякова С.Н. Классификация профессий // Школа и производство. - 1985. - № 5. - С.35-36.
30. Эльконин Д.Б. Психология игры / Д.Б. Эльконин. – М.: Педагогика, 1978. – 304 с.

Интернет-ресурси

1. www.laboligo@yandex.ru
2. www.mon.gov.ua
3. www.ispukr.org.ua
4. www.ed.gov.ru
5. pedlib.hut.ru // pedlib.by.ru
6. kinder.ru
7. center.fio.ru/som

8. zankov.ru
9. postman.ru
10. ndce.ru/new/title.htm/
11. int-edu.ru/nachscool/
12. ito.edu.ru   ito.bitpro.ru
13. fes.mto.ru
14. sputnik.mto.ru
15. suhin.narod.ru
16. childfest.ru
17. iosso/iip.net.net
18. forkids.ru
19. Дефектологический словарь www.defectology.ru
20. Основы специальной психологии: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л. В. Кузнецова, Л. И. Переслени, Л. И. Солнцева и др.; Под ред. Л. В. Кузнецовой. - М.: Издательский центр «Академия», 2002. - 480 с. http://pedlib.ru/Books/3/0031/3_0031-1.shtml
21. Крок: клуб працівників спеціальної освіти <http://krok.org.ua>.
22. Корекційна освіта Херсонщини <http://corr.ks.ua>.

7. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Профорієнтаційна робота – невід’ємна складова навчально-виховного процесу школи.
2. Роль шкільної психологічної служби у здійсненні профорієнтаційної роботи.
3. Форми і методи позакласної роботи з професійної освіти.
4. Завдання і зміст профорієнтаційної роботи.
5. Соціальне значення профорієнтаційної роботи.
6. Соціально-економічні проблеми здійснення профорієнтаційної роботи з учнями.
7. Система профорієнтаційної роботи в початкових класах.
8. Підготовка учнів до підприємницької діяльності.
9. Шляхи і форми профорієнтаційної роботи в п’ятих-дев’ятих класах.
10. Організація професійної підготовки старшокласників.
11. Формування готовності школярів до професійного самовизначення.
12. Діагностика професійних інтересів старшокласників.
13. Методи здійснення професійної освіти школярів.
14. Психолого-педагогічні проблеми професійної консультації.
15. Взаємозв’язок школи і сім’ї у підготовці дітей до усвідомленого вибору професії.
16. Наукові основи професійного відбору молоді.
17. Вивчення і розвиток здібностей і нахилів дитини.
18. Професійна адаптація як процес пристосування до вибраної професії.
19. Соціально-психологічна характеристика професійної адаптації.
20. Позашкільні форми і методи професійного спрямування.
21. Психолого-педагогічна характеристика навчальної діяльності розумово відсталих школярів.

22. Корекційна спрямованість змісту професійно-трудового навчання
  23. Формування професійних знань на уроках трудового навчання
  24. Професійне орієнтування учнів старших класів
  25. Особливості реалізації загальнодидактичних принципів та методів навчання на уроках праці.
  26. Формування умінь самостійно виконувати практичні завдання на уроках трудового навчання.
  27. Оцінювання навчальних досягнень учнів з трудового навчання.
  28. Здійснення індивідуального підходу до учнів в процесі трудового навчання.
  29. Організація трудового навчання. Урок. Структура уроку.
  30. Економічне виховання на уроках трудового навчання
-

МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Товстоган В. С.

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

*методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти магістр
спеціальності «016 Спеціальна освіта»
денної та заочної форм навчання вищих навчальних закладів*

ISBN 978-617-7573-60-8
(електронне видання)

Підписано до видання 03.12.2018 р. Формат 60×84/16.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 2,38. Обл.-вид. арк. 2,56.
Замовлення № 998.

Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В. С.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи: серія ХС № 48 від 14.04.2005 р.
видано Управлінням у справах преси та інформації.
Адреса: 73000, Україна, м. Херсон, вул. Соборна, 2,
тел. (050) 133–10–13, e-mail: printvvs@gmail.com, vish_sveta@rambler.ru